

Offer og forsoning: et muslimsk perspektiv

Af Safet Bektovic, filosof og religionsforsker

Offerfesten (Id al-adha), som i år finder sted den 11. februar, er muslimernes største fest, som fejres den tiende dag i den sidste måned (dhul hidja) efter den islamiske månekalender. Denne fest fejres som en påmindelse om Abrahams villighed til at ofre sin søn Ismael (nogle enkelte muslimske tænkere mener det var sønnen Ishak) og hans lydighed over for Gud. Offerfest finder sted i forbindelse med muslimernes årlige pilgrimsfærd – hadj, i Saudi-Arabien i Makka. Det er altså Muhammads fødested og den første moské, der er pilgrimsrejsens mål, men det er også - ifølge muslimernes tro – et bedehus som Abraham havde grundlagt på det sted, hvor han havde forladt sin hustru Hager og sønnen Ismael for at finde det forjættede land.

Pilgrimmene udfører ritualer, der har overlevet fra den tidligste hedenske tid, men er blevet islamiseret og tilpasset Abrahams monoteisme. Ifølge islam betragtes Abraham som den oprindelige monoteist - hanif. Derfor er det til minde om ham, at muslimer ofrer et lam eller et gedekid. Denne ofring finder ikke kun sted i Makka, men også andre steder rundt omkring, og den foretages også af dem der ikke har taget del i pilgrimsrejsen. Når man har slagtet et lam, deler man kødet i tre lige dele. En af delene gives til de fattige, en anden til vennerne og den sidste del får man selv sammen med sin egen familie. Det er i hvert fald en tradition, de fleste muslimer kender til.

Ligesom Id al-fitr (festen der markerer afslutning på ramadan-måned) er Id al-adha en stor dag for muslimerne. Det er en dag, hvor man skal være glad og hvor man deler sin glæde med andre; det er en forsoningsdag, hvor ingen må være uvenner. Tidligt om morgenen går man til den lokale moské, hvor man beder en Id-bøn og lytter til imamens khutba. Så kommer man hjem, giver hinanden gaver og spiser en fælles, festlig middag. Til sidst går man ud for at besøge familie, venner og bekendte.

Hvorfor henviser muslimernes største helligdag til Abraham?

I den islamiske tradition har Abraham fået tildelt en rolle, der kun er en lille smule mindre end Muhammads. Koranen betragter Abraham som en af de største profeter og som en af dem der har fået åbenbaringer i form af skrifter (Abrahams suhufi). Abrahams liv er beskrevet med mange detaljer, og et af Koranens kapitler (Sura 14) bærer Abrahams navn. I det hele taget kan det på baggrund af Koranen forstås, at Muhammads rolle bestod i at reaffimere den abrahamittiske monoteisme.

Ibn Arabis fortolkning

Ibn Arabi (en af de største sufi-tænkere i islams historie) har en særlig fortolkning af Abrahams vision, hvor han i en drøm så at han skulle ofre sin søn. Denne vision er ifølge Ibn Arabi et paradigme på forholdet mellem Gud og mennesket. Gud åbenbarer sig på forskellige måder. Han forpligter mennesket med sin lov og giver sommetider særlige befalinger til visse enkeltpersoner, dog uden at ændre sin oprindelige plan og hensigt med den åbenbarede lov. Med andre ord går den

oprindelige mening med åbenbaringen aldrig tabt, selvom det kunne se ud, som om Gud kræver noget andet.

Det oprindelige forbud mod at dræbe var altså fortsat gældende da Gud befalede Abraham at ofre sin søn. Var det så virkelig meningen, at Abraham fysisk skulle ofre sin søn? Nej, siger Ibn Arabi. Det var kun en prøve, og der var tale om en vision, som Abraham skulle tolke symbolsk.

Sønnen er ifølge Ibn Arabi symbol på faderens sjæl, og lammet er symbol på fred. Man skal ofre sin sjæl for at kunne få fred. I øvrigt kan sjælen ud fra islamisk teologi betragtes som selvet, således at Ibn Arabis konklusion også kan udtrykkes på følgende måde: Det største man kan ofre er sit eget jeg, selvet, og det største man kan få er Guds fred. Det passer også fint med islams etymologiske betydning: Roden i begrebet, islam er fred. (s-l-m) - fred, som henviser til menneskets forsoning med sig selv, med Gud og med andre mennesker.

Offer og forsoning i kristendommen

Offer og forsoning er to centrale begreber i kristendommen. Disse relaterer til Jesu liv og død og den kristne forståelse af synd. Når Jesus 'ofrer' sit liv og 'dør' på korset, så soner han på én gang menneskenes synd. Menneskene blive således befriet fra Guds vrede og dom. Det hidtidige modsætningsforhold mellem Gud og mennesker, der opstod ved syndefaldet, bliver ophævet. Mennesket vender tilbage til Gud, forsones med Gud.

Guds og menneskets rolle

Symbolikken om tilbagevenden til Gud er også til stede i Islam, men den kommer ikke til udtryk som Guds udviskning af synd, men som menneskets bestræbelse på at følge Guds vej. Ifølge islam står offer og soning ikke i direkte forhold til hinanden. Der er nogle muslimske teologer, der forbinder soningens etymologiske betydning (hebr: kipper) med det arabiske ord, kafara (at tildække), og kommer frem til følgende konklusion: Mennesket er ikke oprindeligt syndigt, men har derimod en iboende mulighed for at være troende. Det at begå synd, betyder at tildække denne mulighed og dermed afvise Gud. Det er dermed ikke Gud, der tildækker (sletter) den oprindelige synd, men det er mennesket der tildækker den oprindelige troens mulighed. Mennesket har altså en aktiv rolle i forbindelse med (for)soningen.

Ifølge både kristendom og islam har synden at gøre med et brud på menneskets pagt med Gud. Når man ikke adlyder Gud, opstår der ifølge kristendommen behov for soning som en vej tilbage til Gud. Koranen taler om menneskenes oprindelige pagt med Gud hvor menneskers sjæle (i deres præeksistentielle tilstand) har forpligtet sig til at tjene Gud som deres Herre. Men eftersom mennesket af natur er et glemsomt væsen, opstår der behov for påmindelser og vejledninger fra Gud, dvs. åbenbaringer gennem Hans profeter.